

**«ΕΝΤΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ: ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ
ΑΠΟΔΟΣΗ-ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΑΠΕ-ΑΠΟΘΗΚΕΥΣΗ»**

Συγγραφή-Επιμέλεια:

α. Αντωνία Πετρολέκα «Ενεργειακή Απόδοση στις κτιριακές εγκαταστάσεις/Σε Ευρωπαϊκό και Εθνικό Επίπεδο»,

β. Μαλαματένια Ράλλη «Ανθεκτική Ε.Ε.-Α.Π.Ε./Επιτάχυνση Αδειοδοτήσεων/Ειδικότερα Ζητήματα Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης στην Ελλάδα»,

γ. Ελένη Πετρίχου «Η Αποθήκευση της Ενέργειας/ Στην Ε.Ε. και Στην Ελλάδα».

α. Ενεργειακή απόδοση στις κτιριακές εγκαταστάσεις σε Ευρωπαϊκό και Εθνικό Επίπεδο

Η μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης αποτελεί βασικό σημείο των Ευρωπαϊκών πολιτικών. Στο επίκεντρο βρίσκεται η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στα κτίρια, τα κτίρια ευθύνονται στο περίπου για το **40% της ενεργειακής κατανάλωσης** και για το **36% των εκπομπών CO₂** στην ΕΕ, καθιστώντας τα τον μεγαλύτερο καταναλωτή ενέργειας στην Ευρώπη.¹ Η τροποποιημένη Οδηγία 2018/844² για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων αποσκοπεί στην διασφάλιση ότι κάθε κράτος μέλος έχει κτιριακό δυναμικό υψηλής ενεργειακής απόδοσης. Στις 15 Δεκεμβρίου 2021, η Επιτροπή πρότεινε την αναθεώρηση της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, ώστε να ευθυγραμμιστεί με τους νέους στόχους που έθεσε η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 55 % έως το 2030 και τον στόχο περί κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050.

Όσον αφορά την Ελλάδα, το σχέδιο περί ενεργειακής αποδοτικότητας των κτιριακών εγκαταστάσεων αναλύεται στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ). Εν τοις πράγμασι, ερωτήματα εγείρει το ζήτημα της τηλεθέρμανσης στην Ελλάδα,

¹<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/69/%CE%B5%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%B7-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7>

² https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2018.328.01.0210.01.ENG

κυρίως στην Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας, όπου ήταν και πιο διαδεδομένη. Συγκεκριμένα, οι πόλεις Πτολεμαΐδα, Αμύνταιο και Κοζάνη απολαμβάνουν εδώ και πολλά χρόνια το προνόμιο της κεντρικής θέρμανσης με νερό που θερμαίνεται με ανάκτηση της απορριπτόμενης θερμότητας της ηλεκτροπαραγωγής από τα λιγνιτικά εργοστάσια της περιοχής. Η ταχεία απολιγνιτοποίηση, που ορίζει η Ένωση καθιστά αδύνατη την τηλεθέρμανση με τον τρόπο που πραγματοποιούταν μέχρι σήμερα, προκαλώντας ενεργειακή ανασφάλεια στην περιοχή, οι κάτοικοι των οποίων έχουν ήδη επενδύσει σε εγκαταστάσεις ενός εκτεταμένου δικτύου υπόγειων σωληνώσεων. Επομένως, η Υπηρεσία που είναι επιφορτισμένη με τον σχεδιασμό της Δίκαιης Μετάβασης πρέπει είτε να αναζητήσει νέες θερμικές πηγές για τα δίκτυα της τηλεθέρμανσης ή να βρει άλλους τρόπους κάλυψης των ενεργειακών αναγκών της περιοχής. Προς το παρόν, δεν έχουν πραγματοποιηθεί επαρκείς κινήσεις, που να μπορούν να αντικαταστήσουν πλήρως τις ενεργειακές ανάγκες της περιοχής.

Εν συνεχεία, ένα θεωρητικά χρήσιμο εργαλείο για την παροχή πληροφοριών σχετικά με την ενεργειακή απόδοση του κτιρίου δίνονται στο **Πιστοποιητικό Ενεργειακής Απόδοσης (ΠΕΑ)**.³ Η έκδοση του ΠΕΑ είναι υποχρεωτική για την πώληση και ενοικίαση κάθε κτιρίου. Ειδικά για τη διάθεση προς πώληση ή προς μίσθωση κτιρίου ή κτιριακής μονάδας, απαιτείται η δήλωση του δείκτη ενεργειακής απόδοσης, όπως αυτός προκύπτει από το ΠΕΑ. Παρόλα αυτά, έχει παρατηρηθεί ότι προς το παρόν η έκδοση των ΠΕΑ έχει τυπικό και όχι ουσιαστικό χαρακτήρα και πολλές φορές απέχει κατά πολύ σε σχέση με το επίπεδο της ενεργειακής απόδοσης του κτιρίου.

Βέβαια, η υλοποίηση του στόχου των κτιριακών ανακαινίσεων δεν θα ήταν δυνατή χωρίς σχετικές επενδύσεις και ευρωπαϊκή χρηματοδότηση. Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας παρέχει χρηματοδότηση για ανακαινίσεις κτιρίων. Το ερώτημα που εγείρεται είναι κατά πόσον αυτά τα χρηματοδοτικά εργαλεία επαρκούν για την κτιριακή ανακαίνιση της Ελλάδας. Την τρέχουσα χρονική περίοδο υλοποιείται το Πρόγραμμα Ενεργειακής Αναβάθμισης Δημόσιων Κτιρίων, με τις επεμβάσεις να επικεντρώνονται στο κέλυφος, τα κουφώματα και τον φωτισμό, φτάνοντας σε βάθος που επιτρέπει ο σχετικός προϋπολογισμός. Παράλληλα, υλοποιείται και το πρόγραμμα Εξοικονομώ-Αυτονομώ για τις ιδιωτικές κατοικίες. Στην περίπτωση αυτή προβλήματα εντοπίζονται στην αδυναμία των ιδιωτών να συγκεντρώσουν επαρκή

³ <https://ypen.gov.gr/energeia/energeiaki-exoikonomisi/ktiria/kenak/>

αρχικά χρηματοδοτικά κεφάλαια, ώστε να προχωρήσουν σε καινοτόμες αναβαθμίσεις. Με το σύνθημα πλαίσιο των ανακαινίσεων περιέχει κατά βάση προσθήκη ηλιακού θερμοσίφωνα, αλλαγής κουφωμάτων και θερμομόνωσης, με σαφές ενεργειακό κέρδος.

β. Ανθεκτική ΕΕ, ΑΠΕ, Επιτάγηση Αδειοδοτήσεων, Ειδικότερα Ζητήματα Περιβαλλοντικής Αδειοδότησης στην Ελλάδα

Η νέα νομοθεσία θα κατοχυρώνει την αρχή ότι οι ανανεώσιμες πηγές υπηρετούν υπέρτατο δημόσιο συμφέρον :*“Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν, τουλάχιστον για τα έργα που αναγνωρίζονται ως έργα υπέρτερου δημόσιου συμφέροντος, ότι κατά τη διαδικασία σχεδιασμού και αδειοδότησης δίνεται προτεραιότητα στην κατασκευή και λειτουργία σταθμών και εγκαταστάσεων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές και στην ανάπτυξη της σχετικής υποδομής δικτύου κατά τη στάθμιση των έννομων συμφερόντων στη συγκεκριμένη περίπτωση. Όσον αφορά την προστασία των ειδών, το προηγούμενο εδάφιο θα πρέπει να εφαρμόζεται μόνο σε περίπτωση και κατά τον βαθμό που, αφενός, λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα διατήρησης των ειδών, τα οποία συμβάλλουν στη διατήρηση ή την αποκατάσταση των πληθυσμών του είδους σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης και, αφετέρου, διατίθενται επαρκείς οικονομικοί πόροι και εδαφικές ζώνες για τον σκοπό αυτόν.”*⁴

Τίθεται η υποχρέωση των κρατών μελών να καθορίσουν, μετά από στρατηγική περιβαλλοντική αξιολόγηση, ευρύτερες περιοχές όπου οι Α.Π.Ε. θα επιτρέπονται εξ αρχής. Στις περιοχές αυτές οι επενδύσεις θα πρέπει να μπορούν να ξεκινήσουν την κατασκευή εντός ενός έτους από το σχετικό αίτημά τους. Στην προκειμένη, δηλαδή, περίπτωση τίθεται το θέμα της χωροθέτησης από μια άλλη όμως νέα προσέγγιση, δεδομένου, ότι μέχρι σήμερα καθορίζονταν μόνον ζώνες αποκλεισμού και σε κάθε άλλη περίπτωση εκτός αυτών των ζωνών έπρεπε να τηρηθεί η αδειοδοτική διαδικασία, η οποία απαιτούσε ένα μακρύ χρονικό διάστημα.⁵ Κοντολογίς, θα πρέπει να οριστούν ζώνες που όχι μόνο οι αιτήσεις για ΑΠΕ δεν θα απορρίπτονται εξαιτίας αδειοδοτικών λόγων, αλλά παράλληλα θα πρέπει οι αιτήσεις αυτές να γίνονται

⁴ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2022/2577 ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

⁵ ΕΛΕΤΑΕΝ-ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΙΟΛΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, “Ευρωπαϊκή Επιτροπή:

Οι ανανεώσιμες υπηρετούν υπέρτατο δημόσιο συμφέρον”, Μάιος 2022.

απευθείας δεκτές και να ορίζονται λεπτομέρειες και όροι σε λιγότερο από ένα έτος. Οι οδηγίες εστιάζουν στις βέλτιστες πρακτικές αδειοδότησης από όλη την Ευρώπη, δηλαδή την χωροθέτηση, τη σύνδεση στο δίκτυο, τους διαγωνισμούς και την εφαρμογή της ταχύτερης δυνατής δικαστικής διαδικασίας σε εθνικό επίπεδο.⁶ Βέβαια, μιλώντας για ζώνες όπου θα είναι εξ ορισμού δεκτές οι επενδύσεις για ΑΠΕ, η σκέψη για τον καθορισμό αυτών των ζωνών ίσως θα πρέπει να είναι πιο αυστηρή, πιο ξεκάθαρη και εξαρχής δομημένη. Εισάγοντας μια “fast track” διαδικασία είναι πολύ πιθανό οι λεπτομέρειες και οι όροι που απαιτούνται για την εγκατάσταση ΑΠΕ, να είναι ελλιπείς και αντί της δημιουργίας ζωνών ΑΠΕ, να μετατρέπονται τελικά “ειδικές οικονομικές ζώνες” με σοβαρές συνέπειες για το περιβάλλον. Ίσως, θα ήταν σκόπιμη μια αυστηρά ψηφιοποιημένη διαδικασία με τη δημιουργία μιας πλατφόρμας όπου οι επενδυτές θα μπορούν να λαμβάνουν γνώση των περιοχών που εξ ορισμού αποκλείονται οι ΑΠΕ (ενδεικτικά περιοχές NATURA 2000), οι επιτρεπτές περιοχές για ΑΠΕ, οι προτιμητέες περιοχές, όπου θα εξετάζονται οι αιτήσεις για εγκατάσταση των ΑΠΕ και οι αποφευκτέες περιοχές όπου θα αποτελούν την τελευταία λύση κατόπιν εξάντλησης των επιτρεπτών περιοχών για ΑΠΕ.

Ενδεικτικά, σήμερα, μεγάλη δυσλειτουργία αποτελεί το γεγονός ότι δεν μπορεί να εκκινήσει η διαδικασία αίτησης σύνδεσης ΑΠΕ για την εφαρμογή ενεργειακού συμψηφισμού στην περίπτωση εργοταξιακής παροχής, αφού ορίζεται ρητά ότι βασική προϋπόθεση είναι “η ύπαρξη ενεργής μόνιμης παροχής ρεύματος στο όνομα του αυτοπαραγωγού μέσω της οποίας τροφοδοτείται η εγκατάσταση κατανάλωσής του, όπου οι εργοταξιακές παροχές δεν θεωρούνται μόνιμες, επομένως εξαιρούνται”, κοινώς, προϋπόθεση η οικιακή παροχή. Για την ακρίβεια οποιοδήποτε έργο βρίσκεται στο στάδιο κατασκευής του αποκλείεται αυτόματα από τη δυνατότητα αίτησης εφαρμογής ενεργειακού συμψηφισμού. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα στην πράξη στα νεοανεγερθέντα ιδιωτικά κτίρια να πρέπει να ολοκληρωθούν, για να αποκτήσουν μόνιμη οικιακή παροχή και ενώ το έργο βρίσκεται ακριβώς σε αυτό το στάδιο της “περάτωσης” να αιτηθεί εφαρμογή ενεργειακού συμψηφισμού, να αναμένει τουλάχιστον τρεις μήνες για την απάντηση του ΔΕΔΔΗΕ και σε περίπτωση που είναι θετική να προχωρήσει στις απαραίτητες εργασίες κατασκευής αρκετούς μήνες αφού το έργο έχει ολοκληρωθεί. Άλλωστε τυχόν εργασίες και η εγκατάσταση των υλικών

⁶ Οικονομικός Ταχυδρόμος (2022), Κομισιόν για ΑΠΕ: Τι αλλάζει σε αδειοδότηση, χωροθέτηση και σύνδεση στο δίκτυο, διαθέσιμο από: <https://www.ot.gr/>

(καλώδια, βάσεις στήριξης, φ/β πλαίσια, αντιστροφείς, πίνακες, κτλ.) δεν έχει νόημα να εγκατασταθούν χωρίς την θετική απάντηση του ΔΕΔΔΗΕ, καθώς προσθέτουν ένα επιπλέον κόστος στην κατασκευή που δεν θα χρησιμεύει πουθενά στην περίπτωση που ο ΔΕΔΔΗΕ δηλώσει αδυναμία σύνδεσης. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τα Δημόσια Έργα, όπου προδιαγράφεται στο έργο εγκατάσταση φ/β συστήματος, αυτή θα πραγματοποιηθεί χωρίς απαραίτητα να έχει εξεταστεί η δυνατότητα σύνδεσης με το δίκτυο του ΔΕΔΔΗΕ, υπό τον κίνδυνο μάλιστα τελικά η αίτηση να μην γίνει αποδεκτή λόγω μη ύπαρξης χωρητικότητας του δικτύου, με ότι αυτό συνεπάγεται. Η κατάσταση το μόνο που επιφέρει είναι “αγανάκτηση” και σε καμία περίπτωση δεν ενισχύει έργα αυτοπαραγωγής με ενεργειακό συμφητισμό και συνεπώς θα ήταν πρόπον να τροποποιηθεί, ώστε να γίνονται δεκτές αιτήσεις ενεργειακού συμφητισμού από αυτοπαραγωγούς με εφαρμογή Ενεργειακού Συμφητισμού ή Εικονικού Ενεργειακού Συμφητισμού και με αριθμούς εργοταξιακής παροχής, προκειμένου οι εργασίες κατασκευής του ΦΒ συστήματος να προγραμματίζονται εγκαίρως εντός του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης του έργου.

γ. Η Αποθήκευση της Ενέργειας στην ΕΕ και στην Ελλάδα

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία κατέταξε την αποθήκευση της ενέργειας στους τομείς πρώτης προτεραιότητας. Στο πλαίσιο του **Ευρωπαϊκού Κλιματικού Κανονισμού**⁷ και ειδικότερα, στην Ελλάδα κατ’εφαρμογή των διατάξεων του **Εθνικού Κλιματικού Νόμου**,⁸ έως το 2028, προβλέπεται ότι θα σταματήσει η ηλεκτροπαραγωγή από λιγνίτη. Οπότε αναμένεται μεγάλη παραγωγική ικανότητα από ΑΠΕ «μη-ελεγχόμενης παραγωγής». Η ενεργειακή μετάβαση είναι δύσκολο να προχωρήσει χωρίς την αποθήκευση, που παρέχει ευστάθεια και ευελιξία και οικουρεί τις ΑΠΕ, προσφέροντας πολλές υπηρεσίες, για τις οποίες προς το παρόν η αποθήκευση δεν αποζημιώνεται. Η αποθήκευση της ενέργειας από τη φύση της μπορεί να είναι παραγωγός ή καταναλωτής ενέργειας ή και τα δύο μαζί. Αναπτύσσεται με πληθώρα τεχνολογιών και είναι πολυλειτουργική. Η νομοθετική ρύθμιση της αποθήκευσης της ενέργειας προβλέφθηκε στο πλαίσιο του «Χειμερινού Πακέτου» με **την Οδηγία 944/2019**, που προέβη στο νομοθετικό ορισμό

⁷ Κανονισμός ΕΕ 2021/1119.

⁸ νόμος 4936/2022.

της αποθήκευσης και των εγκαταστάσεών της και την τοποθέτησε δίπλα στην παραγωγή, στα δίκτυα και στην κατανάλωση. Η Οδηγία 944/2019 επεφύλαξε την αγορακεντρική και ανταγωνιστική μεταχείριση των εγκαταστάσεων αποθήκευσης, για λόγους αποφυγής των σταυροειδών επιδοτήσεων μεταξύ της αποθήκευσης της ενέργειας και της ρυθμιζόμενης δραστηριότητας της διανομής ή της μεταφοράς της ηλεκτρικής ενέργειας, σύμφωνα με τα άρθρα 16 και 17 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.⁹

Το σχέδιο REPowerEU υπογράμμισε το σημαντικό της ρόλο στην εξασφάλιση της ευελιξίας και στην ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού. **Στην τρέχουσα αναθεώρηση του σχεδιασμού της εσωτερικής αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας,** προωθείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η συμμετοχή της αποθήκευσης στην αγορά. Προβλέπεται η ισότιμη αποτίμηση των υπηρεσιών *ευελιξίας* που παρέχει, κατ' αρχήν μόνο με αγορακεντρικό προσανατολισμό και κατ' εξαίρεση δίνοντας στους διαχειριστές των δικτύων τη δυνατότητα ιδιοκτησίας, ανάπτυξης και διαχείρισης εγκαταστάσεων αποθήκευσης. Επίσης, προβλέπεται η ενσωμάτωση της αποθήκευσης στους Κώδικες δικτύων.

Στην Ελλάδα σε εκπλήρωση της προγενέστερης εξαγγελίας **του ΕΣΕΚ** (2019), αναφορικά με την αποθήκευση της ηλεκτρικής ενέργειας **ο ν. 4.951/2022,** επικαιροποίησε τον ενεργειακό νόμο – πλαίσιο 4.001/2011 και: α) την όρισε νομοθετικά ως υπηρεσία κοινής ωφελείας, τελούσα υπό την εποπτεία του Κράτους, β) την καθόρισε ως διακεκριμένο στοιχείο του ηλεκτρικού συστήματος, γ) έθεσε τις προϋποθέσεις για την αδειοδότησή της, δ) προέβλεψε το λογιστικό διαχωρισμό της αποθηκευτικής δραστηριότητας στις επιχειρήσεις, για την αποφυγή των διασταυρούμενων επιδοτήσεων, ε) όρισε τον τρόπο επιβολής ή εξαίρεσης του ανταλλάγματος Υ.Κ.Ω., στ) και ομοίως για το ΕΤΜΕΑΡ και ζ) προέβλεψε την κατ'εξαίρεση δυνατότητα των διαχειριστών του ΕΣΜΗΕ και του συστήματος διανομής να έχουν στην ιδιοκτησία τους, να αναπτύσσουν, να λειτουργούν ή να διαχειρίζονται εγκαταστάσεις αποθήκευσης.

Τέλος, το Σεπτέμβριο του 2022 **η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε,**¹⁰ με βάση τους κανόνες για τις κρατικές ενισχύσεις και με βάση τις νέες Κατευθυντήριες Γραμμές του 2022, **το υποβληθέν από την Ελλάδα αίτημα** για την ενίσχυση έργων

⁹ Πλιάκος Δ. Αστέρης, Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ενέργειας, Πολιτική ρύθμιση και ανταγωνισμός στις ενεργειακές αγορές, σελ. 179, 2022, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη.

¹⁰ (ά 107 παρ. 3 στοιχείο γ ΣΛΕΕ).

αποθήκευσης, συνολικής δυναμικότητας έως 900 MW, συνδεδεμένων με το δίκτυο υψηλής τάσης.¹¹ Κρίθηκε ότι με το μέτρο αυτό δεν στρεβλώνεται ο ανταγωνισμός, καθώς η ενίσχυση των έργων αυτών από την Ελλάδα είναι αναγκαία, ότι έχει το χαρακτήρα κινήτρου, ότι είναι μέτρο αναλογικό, ότι διαθέτει τις απαραίτητες διασφαλίσεις με την ανταγωνιστική διαδικασία υποβολής προσφορών και την προσαρμογή της ετήσιας στήριξης μέσω μηχανισμού ανάκτησης, σε περίπτωση πλεοναζόντων εσόδων του κάθε επιλεγέντος έργου από τη συμμετοχή του στην αγορά κατά τη φάση λειτουργίας του.

¹¹ Αριθμός ενίσχυσης: SA. 64736, 05.09.2022. Η απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 07^{ης} Οκτωβρίου 2022, C 387.